

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

**Навчально-науковий фінансів, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

Освітній рівень	Третій (доктор філософії)	
Програма навчання	Вибіркова	
Галузь знань	07	Управління та адміністрування
спеціальність	073	Менеджмент
Освітньо-наукова програма	Менеджмент	
Обсяг дисципліни	3 кредит ECTS (90 академічних годин)	
Види аудиторних занять	Лекції (16 академічних годин), практичні заняття (16 академічних годин)	
Форма контролю	екзамен	

Викладач: Варналій З.С., д.е.н., професор кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування (550 наукових праць загальним обсягом понад 710 др.арк. із них: 58 монографій, 30 підручників та навчальних посібників, 5 статей у НМБ Scopus і Web of Science; підготовлено: 11 д.е.н., 20 к.е.н.; Відмінник освіти України, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат премії імені Тараса Шевченка)

Мета навчальної дисципліни: ґрунтовне дослідження аспірантами спеціальності «Менеджмент» теоретико-методологічних основ економічної безпеки підприємства та безпеки соціально-економічних систем, формування теоретичного базису щодо розуміння фундаментальних категорій та системоутворюючих складових економічної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії, оволодіння методичним інструментарієм оцінювання економічної безпеки підприємства, навичками ідентифікації та оцінювання впливу загроз на безпеку соціально-економічних систем, формування концептуальних основ безпекоорієнтованого управління, навичок підготовки пропозицій із запобігання загроз економічній безпеці підприємства та підвищення рівня безпеки соціально-економічних систем.

Завдання навчальної дисципліни: вироблення у аспірантів здатності до педагогічної діяльності з використанням сучасних безпекоорієнтованих підходів у галузі менеджменту із дотриманням академічної та професійної доброчесності; здатності здійснювати оригінальні наукові дослідження на основі опанування сучасних теоретичних концепцій економічної безпеки, безпекоорієнтованих підходів, передових досягнень у сфері економічного розвитку на засадах випереджаючого управління; здатності розв'язувати комплексні проблеми із забезпечення економічної безпеки підприємства та безпеки соціально-економічних систем; здатності використовувати новітні інформаційні ресурси, технології, інструменти, можливості глобальної мережі Інтернет до опанування глибоких знань щодо сучасного стану, засад і принципів безпекоорієнтованого управління соціально-економічними системами; продукувати нові знання у галузі менеджменту, розробляти та впроваджувати нові методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства й інших соціально-економічних систем; виявляти ознаки, які б вказували на зародження загроз економічній безпеці підприємства, регіону, національної економіки, прогнозувати їх наслідки, оцінювати ймовірність настання критичних ситуацій; застосовувати знання з теорії безпеки для розв'язання значущих економічних, соціальних, наукових та інших проблем соціально-економічного розвитку особи,

організації, суспільства; здатності до адаптації та дії в умовах викликів і загроз зовнішнього середовища; здатності формувати стратегічні орієнтири забезпечення безпеки соціально-економічних систем й пріоритетні напрями протидії та запобігання загрозам на макро-, мезо- і мікрорівні; здатності до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень, пов'язаних з соціально-економічним розвитком соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії; здатності до публічної презентації результатів наукового дослідження фундаментального та прикладного спрямування з проблем менеджменту в умовах викликів і загроз.

Знання та навички, надбані аспірантами при вивченні даної дисципліни, дозволяють сформулювати у майбутніх фахівців такі ключові компетентності як:

ЗК 8. Здатність оцінювати умови і наслідки прийнятих організаційно-управлінських рішень, уміння обґрунтовувати управлінські рішення та спроможність забезпечувати їх правомірність з позиції соціальної відповідальності, оцінювати соціальну значимість результатів своєї діяльності, бути відповідальним громадянином;

СК 9. Здатність до соціальної відповідальності за результати прийняття стратегічних рішень, пов'язаних з соціально-економічним розвитком організацій;

ПРН 4 Знання та розуміння правових засад організації економічної діяльності суб'єктів господарювання в сучасних умовах, світового досвіду впровадження існуючих теорій менеджменту у практику сучасних підприємств, практичних аспектів організаційної поведінки в менеджменті;

ПРН 7 Здатність ефективно організовувати науково-дослідну діяльність; розробляти план проведення науково-дослідних робіт; генерувати власні наукові ідеї; зрозуміло, наглядно та переконливо описувати результати наукової роботи, успішно захищати одержані результати на основі індивідуальних досліджень; використовувати та визнавати результати інших членів наукової групи з дотриманням норм професійної та академічної доброчесності;

ПРН 8 Вміння та навички виявляти комплексні проблеми сучасного менеджменту та визначати підходи, методи, засоби, інструменти сучасного менеджменту щодо їх розв'язання на інноваційній основі, що створює основу для подолання кризових ситуацій на підприємстві, обґрунтовувати управлінські рішення з урахуванням викликів зовнішнього середовища.

Передумови для вивчення дисципліни. Оволодіння знаннями дисципліни «Економічна безпека підприємства та безпека соціально-економічних систем» потребує застосування знань з філософії та наукового мислення, економічної теорії, економіки та управління національним господарством, методології та організації наукових досліджень, основ підприємницької діяльності та відкриття власної справи, операційного менеджменту, самоменеджменту, ризик-менеджменту.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни:

аспірант повинен знати: сучасні теорії та концепції економічної безпеки; фундаментальні категорії економічної безпекології; правові засади забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах; системоутворюючі складові економічної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії; сутнісно-змістовну характеристику та класифікацію загроз серед негативних чинників безпеки; методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, регіону, держави; інструментарій виявлення та оцінювання впливу загроз на рівень економічної безпеки підприємства; інституційні та структурні детермінанти безпеки соціально-економічних систем; концептуальні основи забезпечення економічної безпеки систем різних рівнів; механізми та практичні аспекти запобігання й мінімізації загроз економічній безпеці.

аспірант повинен вміти: обґрунтовувати стратегічні орієнтири забезпечення економічної безпеки підприємства та безпеки соціально-економічних систем; збирати і систематизувати інформацію для розрахунку індикаторів та рівня економічної безпеки підприємства, регіону, держави; досліджувати стан, тенденції економічної безпеки, аналізувати, оцінювати, прогнозувати та моделювати вплив загроз на рівень безпеки соціально-економічних систем;

формувати пріоритетні напрями, завдання, механізми, методи, засоби та інструменти сучасного менеджменту щодо забезпечення стійкості підприємства до кризових явищ і загроз; розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення щодо забезпечення економічної безпеки підприємства та безпеки соціально-економічних систем з урахуванням викликів зовнішнього середовища.

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний поріг рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	B	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	C	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє	Середній , що забезпечує достатньо

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
			постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усунути за допомогою викладача.	надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	Е	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/ заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький, не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний, здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є екзамен, виконання завдань на практичних заняттях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	усього	у тому числі	усього	у тому числі

		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА												
Тема 1. Теорії та концепції економічної безпеки підприємства.	10	2	2			6						
Тема 2. Методика оцінювання, критерії та показники економічної безпеки підприємства.	10	2	2			6						
Тема 3. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва.	10	2	2			6						
Тема 4. Стандарти фінансово-економічної безпеки підприємства.	10	2	2			6						
Тема 5. Кадрова безпека та напрями забезпечення безпеки персоналу.	10	2	2			6						
Разом за змістовим модулем 1	50	10	10			30						
Змістовий модуль 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ СКЛАДОВІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ												
Тема 6. Сутнісні характеристики економічної безпеки держави та її складових.	14	2	2			10						
Тема 7. Ризики та джерела загроз економічній безпеці соціально-економічних систем.	12	2	2			8						
Тема 8. Методичні підходи оцінювання рівня економічної безпеки держави та функціональних складових.	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 2	40	6	6			28						
Усього годин	90	16	16			58						

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять визначається викладачем, що проводить заняття.

Підсумковий контроль – екзамен, проводиться у формі тестування.

Методичне забезпечення

1. Варналій З.С. Методичні вказівки для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства та безпека соціально-економічних систем» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» / З.С. Варналій, С.В. Онищенко, О.А. Маслій. – Полтава: НУПП, 2020. – 25 с. (Електронна версія в електронній бібліотеці НУПП)

2. Матеріали для проміжного і підсумкового контролю знань.

4. Правила модульно-рейтингового оцінювання знань із навчальної дисципліни.

5. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. № 1277 // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/>

Рекомендована література Базова

1. Варналій З.С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації. Київ: Знання України, 2020. С. 309-318.
2. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: підручник / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, О.І. Ілляш та ін.; за ред. З.С. Варналія. Чернівці: Технодрук, 2020. С. 120-121.
3. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник / З.С. Варналій, З. Б. Живко, Р. Р. Білик, С.В. Онищенко, М.О. Живко; за ред. З.С. Варналія. К., 2018. 300 с.
4. Управління фінансово-економічною безпекою: підручник / [Г.В. Козаченко, С.В. Онищенко, Т.М. Завора]; за заг. ред. В.О. Онищенка та Г.В. Козаченко. Полтава: ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2018. 530 с.
5. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження [монографія] / С. В. Онищенко, О. А. Пугач (Маслій). Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.

Допоміжна

1. Економічна безпека держави: оцінювання та стратегічні орієнтири забезпечення: монографія / О.В. Комеліна, С.В. Онищенко, А.В. Матковський, О.А. Пугач. Полтава: ПНТУ, 2013. 202 с.
2. Васильєв О.В. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств: підручник / О.В. Васильєв. – Тернопіль, 2013. – 145 с.
3. Економічна безпека бізнесу: навч. посіб. / [Г. О. Швиданенко, В. М. Кузьомко, Н. І. Норіцина та ін.]; за заг. та наук.ред. Г.О. Швиданенко. К. : КНЕУ, 2011. 511с.
4. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: Навч. посібник / І.П.Мойсеєнко, О. М. Марченко. Львів: ЛДУВС, 2011. 380 с.
5. Мойсеєнко І.П. Адаптивне управління в системі економічної безпеки / І. П. Мойсеєнко. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 102–111.